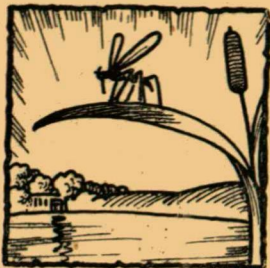

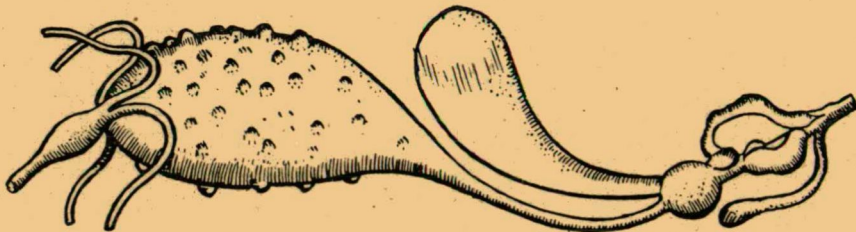
A VÉRPUSZTÍTÓ TÖRPEK

— MAI OKTATÓMESE GYERMEKEKNEK —

Hol volt, hol nem volt, Dunán innen, Tiszán túl, volt egyszer egy szép pocsolya. Szép nagy pocsolyának kellős közepében egy karcsú nádszál ringott-lengett. Annak is a legtetejében lakott Szúnyogné asszonyság. Csak úgy magányosan tengődött, szegény özvegy módjára, mióta a drágalátos uracskája eltűnt mellőle s vissza sem tért többé, pedig váltig siratta. Ki tudja, mi baj érhetett? Fecske kapta-é be, mikor vígan ropta a táncot a napsütésben? Vagy Denevér úr csípte el csöndes alkonyatkor, a kertben, az esővízes kád környékén? Azóta senki sem törődött Szúnyognéval; nem erre a vidékre való volt a familiája, a pocsolya töméntelen szúnyognépsége között nem akadt rokona. De még ismerőse, jóbarátja sem.

— Hej, szomorú az én sorsom! — tűnődött búsan, míg hosszú lábait dörzsölgette karcsú potroha fölött. — Itt tengődöm egymagamban, ennivalóm is alig akad. Elhinné-e valaki, hogy még csak vért sem szívtam egy hét óta? De ma lesz a napja, hogy elindulok embervért inni. Ha lepihen a nap ott az akácok mellett, megyek a kertbe, ott mindig akad ember-féle. Úgysem a legjobban érzem magamat, talán az embervér meggyógyít.

Szúnyogné bélesatornája, igen erősen nagyítva. A gyomra tele van hólyagocskákkal

Így siránkozott Szúnyogné a nádszál legtetejében. Beteg volt szegény, csakugyan beteg. A gyomrocskája telides-teles volt irinyó-pirinyó hólyagocskákkal; olyan aprókkal, hogy az *i* betű pontja szörnyű nagy hozzájuk képest.

A hólyagocskákból egy soha nem láttam forma, fura törpécske éldegelt haótától fogva. Maguk sem tudták, honnan került oda a familiájuk; úgy hívták a hólyagocskákat, hogy „város”; Szúnyogné gyomráról meg azt hitték, hogy a világ. Azontúl nincs is tán semmi. Éltek, éldegéltek a vágni-való bús sötétségben; ott is maradtak volna örököltig, ha lassacskán fel nem kopik az álluk; minthogy olyan sokan voltak már, mint a rosta lika, még annál is eggyel többen. No, mikor ezt felgondolta az egyik igen-igen okos törpécske, összegyűjtötte atyafiait és szólott nekik nagy bölcsességgel, hogy aszongya:

— Halljátok-e, törpécskék! Úgy mondom el, ahogy éd's szülémtől hallottam, merthogy őrá is így hagyta szegény jó szülője: soha ez a mi

törpe-népünk nem élhetett sokáig egy helyben. Gonosz ellenségünk átka fogamzott-e meg rajtunk, vagy mi, nem tudom; elég az hozzá, hogy mikor legjobban megy a sorsunk valahol, elkövetkezik a vándorlás ideje. Itt már túlon túl elszaporodtunk; el sem férünk a városkánkban, betevő falatnak is szűkében lennénk, ha itt maradnánk. Egyet mondok, kettő lesz belőle: aki bátor törpe, az nem ijed meg a veszedelemtől: nagy a világ, menjünk szerencsét próbálni!

Tetszett a beszéd a törpécskéknek, búcsút vettek a kapufélfától, indultak nyomban a bölcs törpécske után. Szurkálták-furdalták Szúnyogné asszonyosság belső részeit, nem csoda, hogy rosszul érezte magát szegény. Dehát a törpécskéknek ez volt a „világ”; ott kecmeregtek erre-arra, míg aztán, éppen alkonyat-tájban, eljutottak egy pár ezeren — ejnye no, hová

A törpécskék elindulnak

A törpécskék befészkelődnek a szúnyog nyálzacskójába

is juthattak volna? Odagyülekeztek Szúnyogné szívókája mellé, a nyálzacskójába. No, hiszen jó helyre kerültek! Éppen akkor telepedett rá Szúnyogné egy kövér bácsi nyakacsigájára a lugasban. Beleeresztette nagy óvatosan szívókáját a bőrébe, hogy egy kis vért csapoljon: — hát, Uramfia, a törpécskék nagy-sebten besurrantak Szúnyogné nyálával a kövér bácsi bőre alá. Sötétből sötétbe: egy hajszálerecskébe jutottak. Hej mi-csoda tolongás, kavargás volt ott! Zúgva-harsogva áramlott a kövér bácsi vére egyik erecskéből a másikba, kisebből-nagyobba, aztán a szívbe, tüdőkbe, vesékbe, meg vissza, rohanvást szerteszt a testbe. Voltak nagy örömben a törpécskék! A hatalmas vérfolyam tüstén elkapta őket, vitte magával, s hát lám, a vérfolyam is tele volt törpécskével! Csakhogy ezek másformák voltak, mint a betolakodók. Legtöbbje olyan volt, mint egy kis tányér; ha világos lett volna az ereken, no meg, ha szemük lett volna a törpécskéknek, azt is láhatták volna, hogy a színük szép sárgáspiros. Itt-ott akadt köztük egynéhány színtelen törpe is, — olyan szertefolydogáló alakú, mint a tálcan végigguruló vízcsöpp. Hó-hopp, ezek vették észre legelőször a betolakodókat, utánuk is iramodtak tüstént:

— Honnan jöttetek? Mit kerestek itt?

Mondták a törpécskék, honnan jöttek s miért.

— No, ha úgy, ide nagyon kár volt jönnötök! Mi vagyunk itt a rendőrök. Senkit mi be nem eresztünk magunk közé, tudjátok-e? Vége az életeteknek!

Körülnyalábolták a törpécskéket, hogy majd megeszik őket; de a törpécskék sem voltak restek, úgy eliszkoltak a goromba rendőrök előtt, hogy nyomuk veszett az ádáz forgatagban. Odasündörögtek óvatosan a sárgás-piros tányérkákhoz.

— Kik vagytok, törpék? — kérdezték a tányérkák, míg a véráram tovarohant velük. Bizony, a törpéknek belé kellett csimpeszkedniök a tányérkákba, ha felelni akartak a kérdésre, amint illik. Meg is tették akkurátosan.

— Mi ezek s ezek vagyunk, vándorolni indultunk a nagy világba! Hát ti kik vagytok, mit csináltok?

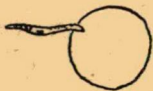
— Ejha, ezt már csakugyan tudhatnátok! — zsörtölődtek a tányérkák. — Mi vagyunk a gazdánk piros véresejtjei. Mi viszünk levegőt a testvéreinknek.

— Hol vannak a testvéreitek?

Hej, mérgelődtek a piros véresejték, hogy milyen oktondiak ezek a törpécskék! Talán még iskolába sem jártak soha!

— Hát hol lennének? Itt vannak körülöttünk! Egyik hosszú, másik gömbölyű, harmadik pókalakú — ki ilyen, ki olyan, már aszerint, hogy mit csinál. Van, aki gyorsan tud összehúzódní; a másik megérzi a fényt, a harmadik a hangot; oszt' ezt a sok-sok sejt-testvért együtt úgy hívják, hogy: ember!

No, bámultak a törpécskék, meg sem mukkantak, úgy hallgatták. Csak éppen, szépen, észrevétlenül befurakodtak a kis piros tányérkák kellős közepébe.

A törpécske befurakodik egy piros véresejtbe

A törpék megették a piros véresejtet, hogy csak a bőröcskéje maradt

Minden törpécskének lett egy sereg gyereke

— Tyűh, kutya meg a mája! Hogy mertek így bánni velünk!? — támadtak rájuk a tányérkák, mikor észrevették, miért voltak a törpécskék olyan csöndesen. Hiszen veszekedhettek most már! Csak nevettek rajtuk a törpécskék s elterpeszkedtek odabenn úri módon, akár ha otthon lennének.

— Lakásunk már volna — mondták a tányérkáknak —: most már adjatok valami ennivalót!

— Azt ugyan leshetitek! — feleltek a tányérkák.

— No, ha nem adtok, úgy is jó. Akkor megesszük a lakásunkat!

Amint mondták, úgy tettek: nekiestek a lakásuknak, mindegyik felalta a maga tányérkáját, hogy csak a bőröcskéje maradt. Meghíztak a pompás kosztón, meg is gyarapodtak: mindenik törpécskének lett egy sereg gyereke, tíz, tizenkettő, tizenhat. Úgy kucorogtak a tányérkában egymás mellett, mint valami szép virág. Akkor aztán, hogy már nem volt

mit enniök, kibújtak a lakásukból, Most már tudták a piros vérsejtek, mit tartsanak róluk! Lett nagy riadalom, amikor megpillantották őket!

— Rablók! Rablók! Rendőrt ide gyorsan!

A kövér bácsi nem tudta képzelni, mi történhetett vele, hogy olyan félelmes gyorsasággal kering a vér az ereiben.

— Úgy látszik, lázam van! — dünnyögte rosszkedvűen és megtapogatta lüktető halántékát. — Ez a Mari szakácsné! Hiába kérem, hogy ne főzzön olyan zsírosan.

Nem is sejtette, hogy Szúnyogné milyen veszedelmes törpécskéket ott bele! Hiába volt a riadalom, hiába hívták a rendőröket a tányérkák: a törpék csak kacagtak rajtuk s egykettőre befurakodtak egy-egy tányérkába. Mondjam-e, ne mondjam: meg is ették mindeniket. Két nap múlva megszorodva bújtak ki felfalt hajlékukból. Most még nagyobb riadalom támadt; most már olyan sokan voltak a törpék, hogy a vérsejtek igen megijedtek. Hiszen, ha mindnyájukat felfalják a törpék, ki visz levegőt a sejttestvéreknek? Olyan patáliát csaptak, hogy a bácsi is megszeppent!

— Ez már csakugyan láz! — mondotta és elhivatta az orvost, mert hol izzadt, hol meg hideg rázta.

— Hm, hm! — csóválta fejét a jó öreg doktor bácsi. — Úgy látszik, harmadnapos láz, malária! Meglátjuk, jelentkezik-e holnapután is?

Hát persze, hogy jelentkezett! Akkorára megint fölfaltak a törpék egy-egy sereg piros vérsejtet, még többen bújtak elő belőlük.

— No, majd elbánunk velük! — mondta a doktor bácsi. — Adunk nekik egy kis *kinint*. Aztán vigyázzunk, hogy új törpék ne kerülhessenek a vérbe. Szúnyoghálót kell tenni az ajtóra, ablakra, de még az ágy fölé is: akkor nem kell félnünk tőlük! Mert csak szúnyogcsípéssel juthatnak be ökelmék!

Elhozatta a bácsi az orvosságot a patikából, be is vette hűségesen, pedig brr, szörnyű keserű volt! Bezzeg a kis piros-sárga tányérok megörültek, mikor elterjedt a híre, hogy a véráram kinint hoz! Csak lesték, hogy fognak majd elpusztulni a haszontalan törpék, mikor megint költöz-ködniök kell.

Hát, el is pusztult belőlük jócskán; de azért maradt még elég. Sokáig kellett a bácsinak a keserű orvosságot szedni, míg mindnyájan elpusztultak. Akkorára sovány bácsi lett belőle, úgy elgyötörte a keserves szenvedés.

Ez a közönséges szúnyog. A potrohát lefelé tartja.

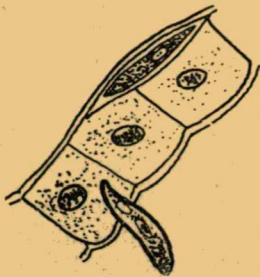
Maláriás-szúnyog. A potrohát ferdén fölfelé tartja.

Ebben az időben a törpék is észrevették, hogy kifelé áll a szekerük rúdja a véresejtek birodalmából.

— Mi már csak itt halunk meg — mondogatták szomorúan —, de a gyerekeink hadd keressenek más hazát!

És lám, a gyerekek más formájúak lettek: nagyobbak, gömbölyűbbek, mint a szülők és várták, várták a szabadulást...

Legtöbben hiába várták. Ott veszték el az ereken, megölte őket a kinin; hanem egy este, mikor a megsoványodott kövér bácsi újra csak ott üldögélt a lugasban, honnan, honnan nem, megint rászállott a nyakára egy szúnyog, és pedig éppen Szúnyogné gyerekei közül az egyik. Szívta a bácsi vérét jóízűen; de a vérben ott úszkáltak a vándorlásra készülő törpék: egynéhány bejutott a szúnyog gyomrába. Hej, haj, voltak nagy örömben! Tüstént lakodalmat tartottak! Két-két törpe összeölekezett, egyik kicsi, másik nagy, el sem is engedték többé egymást, úgy indultak vándorútra a szúnyog gyomrában. Mikor elfáradtak, megpihentek; gyereük is lett, nem egy, nem is kettő: kis hólyagocska támadt a szúnyog

A törpe bevándorol a szúnyog gyomra-falába. Egyik már megtelepedett benne

A kis hólyag tele volt törpe-gyerekekkel

gyomrán, az telides-tele volt törpe-gyerekekkel. No hiszen, nem maradtak ott sokáig. Hamarosan vándorútra készülődtek, akárcsak az összülnők. Be-befurakodtak ők is a szúnyog nyálzacskójába és bizonyosan belejutottak volna valakinek a vérébe, ha egy szép estén Denevér úr el nem csípi a szúnyogot. De hát elcsípte, megette vacsorára, a törpécskéekkel együtt. Ha a törpécskéket meg nem ette volna, az én mesém is tovább tartott volna. Így bizony vége van, csak azt hadd mondjam még el, hogy ez a mese: igaz mese. Akármelyikünknek a vérébe bejuthatnak a törpécskék, ha megszúr bennünket az a fajta szúnyog, amilyen Szúnyogné volt. S akkor menthetetlenül megkapjuk a *malária-betegséget*. Hogy azt a szúnyogot miről lehet megismerni? Lerajzoltuk, láthatjátok: mikor üldögél, ferdén fölfelé tartja a potrohát. Hanem ezt késő észrevenni, mikor már megszúrt, azért írjuk a szúnyogokat, akármifélek legyenek is!

Hát a törpécskéket lehet-e látni? Van egy csodaeszköz, úgy hívják: mikroszkópium; azzal megláthatja őket akárki; úgy rajzolták a mi képeinket is.¹

Szondy György

¹ Legelsőnek egy francia katonaoorvos, *Laveran* látta meg a törpécskéket a maláriás betegek vérében. Megérdemli, hogy megjegyezzék a nevét, mert nagy jötevője volt az emberiségnek.